

Ulu Öndər Heydər Əliyev və Azərbaycanca söz azadlığı

Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanca söz azadlığı haqqında ideyaları o vaxtlar müstəqil qəzetlərdən birində qarşılaşdığı həqiqətə uyğun olmayan və eyni zamanda, təhqir və böhtan məzmununda həm də milli-mənəvi əsaslarımıza söykənən dövlətçilik siyasətinə və azərbaycançılıq ideyasına əsaslandırır.

Azərbaycanda söz azadlığı haqqında Heydər Əliyev demişdir: "Azərbaycanda söz azadlığı və mətbuat azadlığı demokratiyanın əsas prinsiplərindən biri olaraq, tam bərqərar olunubdur. Ancaq təəssüflər olsun ki, bəzi qəzetlər, ayrı-ayrı şəxslərə mənsub olan qəzetlər, yaxud müstəqil qəzetlər və müxtəlif partiyalara mənsub olan qəzetlər Azərbaycanın Konstitusiyasının, Azərbaycanın qanunlarının mətbuat azadlığı və söz azadlığı haqqında yaratdığı şəraitdən sui-istifadə edirlər. Biz qəzetlərdə çox tez-tez ayrı-ayrı insanların təhqir olunması, onların haqqında böhtanlar və yalanlar yazılmasının şahidiyik. Mənim özümü də, Azərbaycan Prezidentini də bəzi hallarda təhqir edirlər, mənə böhtanlar atırlar. Mənim haqqımda müxtəlif uydurmalar yayırlar. Ancaq mən bunlara dözüürəm. Dözüürəm, ona görə yox ki, mən bunlara qarşı qanun çərçivəsində tədbir görə bilmərəm. Ona görə ki, mən belə yazıların müəlliflərinin hərəkətlərini Azərbaycanın mənəviyyatına, Azərbaycanın dövlətçiliyinə zidd hərəkətlər kimi qəbul edirəm."

Ulu Öndər Heydər Əliyevin "Kim müxalifətdə durursa-dursun, ancaq Vətəninə, xalqına, mənəviyyatına və məsləkinə müxalifətdə durmasın", "Ədalətsizliklə ədaləti bərpa etmək olmaz" fikirləri buradan qaynaqlanmaqla bərabər, ölkə vətəndaşlarının, ümumiyyətlə, demokratik ruhda yetişməsinə ehtiva edirdi.

Əlbəttə, vətəndaş cəmiyyəti hadisəsini əsas insan azadlıqları və müstəqillik ideyaları təşkil etdiyi üçün güc söz azadlığı, bu istiqamətdə də mətbuat üzərinə düşürdü və Heydər Əliyev yeni qurulan müstəqil respublikamızın idarəçilik siyasətində milli mətbuatın müstəqilliyi, sərbəst fəaliyyətini dəstəkləyir və onun demokratik prinsiplər ruhunda inkişafına çalışırdı.

Həmçinin, Heydər Əliyevin idarəçilik prinsipində milli mətbuatın sistemli irəliləyişi, yalnız vətəndaş cəmiyyətinin tələbləri məzmununda deyil, dövlət siyasətinin üzvü bir parçası olaraq planlaşdırırdı.

Yüksək intellektual səviyyəyə və zəngin informasiyaya malik dövlət xadimi olan Heydər Əliyev, sözsüzdür ki, informasiya kommunikasiyalarının cəmiyyətə kütləvi təsirdən və hətta bütün dünyada yayılmış sosial kommunikasiya proseslərindən, həmçinin, mətbuatın, məcazi mənada, "4-cü hakimiyyət" adlanması məsələlərindən

məlumatlı idi və onillər boyu KİV nümayəndələri ilə canlı ünsiyyətdə olan Böyük Lider öz dövlət quruculuğu siyasətində bu sahənin sağlamlıq, hüquqi və demokratik inkişafını tənzimləyən qərarlar qəbul edir və müvafiq Konvensiyalar imzalayırdı.

"4-cü hakimiyyət" - sözün özündən də aydın olduğu kimi, mahiyyətcə hakimiyyətə müxalif sahə kimi dünyanın ən qabaqcıl dövlətlərində, əsasən də, ABŞ-da dövlət strukturlarının fəaliyyətini nəzarətə götürərək, əsl müfəttiş xarakterində çıxış edən mətbuat Heydər Əliyevə görə dövlətə köməkçi nəhəng bir sosial qrup idi və Ulu Öndər bu sahəni dəim diqqətdə saxlayır, jurnalistlərin qaldırdığı problemləri çap olunan qəzetləri, yayımlanan verilişləri hər gün izləməklə təhlil edib, vaxtında həll olunmasını reallaşırdı.

Heydər Əliyev vətəndaş cəmiyyətinin bu əsas sahəsini əsl azad söz meydanına çevirərək, onların rahat işləməsi üçün geniş şəraiti yaradırdı. Təsadüfi deyil ki, müstəqil dövlət kimi ilk addımın atan Azərbaycan Respublikası ilk Konstitusiyasına 50-ci maddə kimi KİV-in inkişafına bağlı tarixi və həmişə əhəmiyyətli olan bir qanunu daxil etdi. Bu qanun 50-ci maddədə belə təsbit olunmuşdur: məlumat azadlığı I. Hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq,

vasitələrində, o cümlədən, mətbuatda dövlət senzurası qadağandır. III. Hər kəsin kütləvi informasiya vasitələrində dərc edilən və onun hüquqlarını pozan və ya mənafeələrinə xələl gətirən məlumatı təkzib etmək və ya ona cavab vermək hüququna təminat verilir." Müstəqil respublikanın dövlət idarəçiliyində, bir tərəfdən, mətbuatın inkişafına, demokratik şüurlu jurnalist ordusunun yetişməsinə təkan verirdi, digər tərəfdən, dövlət hüququnun ciddi əsaslarını şərtləndirirdi.

Konstitusiyamızın verdiyi hüquq və azadlıqları təcrübədə həyata keçirən Heydər Əliyevin elə 1995-ci ildə milli mətbuat tariximiz üçün, öz zamanında olduğu kimi, bu gündən baxanda da, son dərəcə mühüm əhəmiyyətli olan veb-virtual informasiya kanalının Azərbaycanca əsasının qoyulmasına nail olmuşdur.

Əgər nəzərə alsaq ki, internet sözü ilə bərabər veb-virtual şəbəkənin bütün dünyada tətbiqinə 1980-ci ildə start verilib, o, 1985-ci ildə, ABŞ-da ilk dəfə olaraq, sınaqdan çıxıb və 1990-cı illərdən etibarən dünyanın ən qabaqcıl Avropa dövlətlərində istifadəyə verilib, o zaman müqayisədə gənc və kiçik bir dövlət olan müstəqil Azərbaycan Respublikasında 1995-ci ildə yaranması və istifadə olunmasının tarixi hadisə dəyəri və əhəmiyyəti, ən əsas da, dövlətin bu işə xüsusi rəsmi münasibəti aydın olar.

Heydər Əliyev vətəndaş cəmiyyətinin bu əsas sahəsini əsl azad söz meydanına çevirərək, onların rahat işləməsi üçün geniş şəraiti yaradırdı. Təsadüfi deyil ki, müstəqil dövlət kimi ilk addımın atan Azərbaycan Respublikası ilk Konstitusiyasına 50-ci maddə kimi KİV-in inkişafına bağlı tarixi və həmişə əhəmiyyətli olan bir qanunu daxil etdi. Bu qanun 50-ci maddədə belə təsbit olunmuşdur: məlumat azadlığı I. Hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq azadlığı vardır. II. Kütləvi informasiyanın azadlığına təminat verilir. Kütləvi informasiya vasitələrində, o cümlədən, mətbuatda dövlət senzurası qadağandır. III. Hər kəsin kütləvi informasiya vasitələrində dərc edilən və onun hüquqlarını pozan və ya mənafeələrinə xələl gətirən məlumatı təkzib etmək və ya ona cavab vermək hüququna təminat verilir." Müstəqil respublikanın dövlət idarəçiliyində, bir tərəfdən, mətbuatın inkişafına, demokratik şüurlu jurnalist ordusunun yetişməsinə təkan verirdi, digər tərəfdən, dövlət hüququnun ciddi əsaslarını şərtləndirirdi

əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq azadlığı vardır. II. Kütləvi informasiyanın azadlığına təminat verilir. Kütləvi informasiya

Heydər Əliyevin Azərbaycan mətbuatına diqqət və qayğısı sovet dövründən mövcud olan və müstəqillik illərində saxlanmış senzura

adlanan avtoritar və totalitar rejim basqısını 1998-ci il 6 avqust tarixli xüsusi Sərəncamla ləğv etməsi, 1999-cu ildə Kütləvi İnformasiya Vasitələri haqqında Azərbaycan

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Respublikasının Qanununu, habelə, "2000-2001-ci illərdə kütləvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün Tədbirlər Proqramı"nı təsdiqləməsi, həmçinin, 2003-cü ildə Jurnalistlərin i Qurultayında jurnalistlər tərəfindən qeyri-hökumət təşkilatı olan "Mətbuat Şurası"nın yaradılmasını" dəstəkləməsi və hətta qəzetlərin çapının və s. üzrə böyük miqdarda borclarının dondurulması və digər hüquqi və mənəvi məsələlərin həllində özünü təsdiq edib; aktların qəbulu həyata keçirilib.

Heydər Əliyevin 2002-ci ildə "Jurnalistlərin dostu" mükafatına layiq görülməsi faktı, bir daha təsdiq edir ki, Ulu Öndər, həqiqətən, ölkədə vətəndaş cəmiyyətinin əsas mexanizmi olan, təcrübədə dövlətlə müxalif mövqedə dayanan 18-ci əsrdən indiyə kimi formal da olsa, "4-cü hakimiyyət" adını daşıyan və kütləvi olaraq, bu mahiyyətdə də qəbul edilən KİV-in fəaliyyətini öz dövlət idarəçilik prinsipləri ilə möhkəmlətməmiş, ona meydan vermiş və nüfuz qazandırmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının II - "Əsas hüquqlar. Azadlıqlar və Vəzifələr" bölməsinin 25, 26, 28,29. 36, 47,48,49-cu maddələri, habelə, digər bölmə, fəsil və müddəaları da ölkədə vətəndaş cəmiyyətinin tam olaraq maraqlarını əhatə edirdi.

VAHİD ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru